

Postbus 170
7390 AD Twello

Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas

Kroniek

Oudheidkundige Kring Voorst

jaargang 37 - 2014 - nummer 4

Kwartaalblad van de Oudheidkundige Kring Voorst

Postbus 170
7390 AD Twello

E-mail adres redactie
kroniek@kvvoorst.nl

In deze Kroniek o.a.:

- ✓ LEDENWERFACTIE blz. 20
- ✓ Voorst schrijft geschiedenis
- ✓ Steenfabriek de Scherpenhof
- ✓ Vliegveld Teuge, hoe het begon

oudheidkundige kring voorst

opgericht 18 december 1975

Bezoekers- en studieruimte

postadres: postbus 170, 7390 AD Twello - **bezoekadres:** Dorpsstraat 11a, ingang aan de Dorpsdwaarsstraat

geopend: dinsdag en woensdag van 09.00 tot 16.00 en verder op afspraak. Tel.: 0571 27 7090

e-mailadres: info@okvvoorst.nl - **website:** www.okvvoorst.nl

Betalingen uitsluitend via Rabo-rekeningnr.: NL80 RABO 0362 8092 67

Ereleden

Mr. J.H. Hermesen, H.J. ten Hove†, J. Lubberts, J.A.M. Schutte-Geurtsen en L. Sevenster†

Dagelijks bestuur

Bert van de Zedde, voorzitter	Kon. Wilhelminaweg 15	7391 ER Twello	voorzitter@okvvoorst.nl
Johan Homan, secretaris	Rijksstraatweg 135	7391 MK Twello	secretariaat@okvvoorst.nl
Wim Wassink, penningmeester	Parkelerweg 25	7391 EV Twello	penningmeester@okvvoorst.nl
Jan Groenberg	Hietweideweg 30	7391 GG Twello	
Gé Veen	Domineestraat 6	7391 XX Twello	

Werkgroepen en contactpersonen

Kantoorcoördinatie	Gerrie Groenewold en Truus de Haan-Diks	info@okvvoorst.nl
Bibliotheek	Gerard Vrieling	info@okvvoorst.nl
Fotogroep	Jack Damen	info@okvvoorst.nl
Genealogie	Auke Vlietstra	genealogie@okvvoorst.nl
Lezingen	Jan Groenberg en Gé Veen	info@okvvoorst.nl
Tweede Wereldoorlogarchief	Bertus ten Bosch	info@okvvoorst.nl
Ledenadministratie	Wim Wassink	www.okvvoorst.nl
Redactie Kroniek	Gerrie Groenewold en Auke Vlietstra	kroniek@okvvoorst.nl

Lidmaatschap

De jaarcontributie bedraagt € 15,- per persoon; voor gehuwden en partners woonachtig op hetzelfde adres € 18,50

Aanmelding lidmaatschap en wijzigingen van adres en/of lidmaatschap via www.okvvoorst.nl

Overige vragen: Tel. 0571 277090 of postbus 170, 7390 AD Twello

Gemeentearchief Voorst

Archivaris Annemarie Geerts H.W. Iordensweg 17, Twello gemeentearchief@voorst.nl

Studiezaal open op maandag van 9.00-17.00 uur

Kroniek

De Kroniek beoogt een breed georiënteerd informatiemedium van de Oudheidkundige Kring Voorst te zijn, een kwartaalblad van en voor de leden. Het verschijnt in de maanden maart, juni, september en december.

Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen is niet toegestaan zonder schriftelijke goedkeuring van de redactie en de betreffende auteur(s)

Mailadres voor kopij en reacties: kroniek@okvvoorst.nl

Druk : Brein Reclame, Twello; oplage 675 stuks

Omslag : Oude ansichtkaart uit 1911 van de Dorpsstraat in Twello ter hoogte van de Torenweg

ISSN 1384-8682

INHOUDSOPGAVE KRONIEK

Jaargang 37 - 2014 - nummer 4

• Van de bestuurstafel	2
• Agenda	3
• Voorst schrijft geschiedenis	5
• Kroniekpost	7
• Van onze zusterverenigingen	10
• Steenfabriek de Scherpenhof	12
• Van de redactie	17
• Belgische vluchtelingen in de gemeente Voorst	18
• Met de pen door Voorst	21
• Gevelstenen, muurankers en uithangtekens (5)	22
• Genealogische nieuwtjes	23
• Vliegveld Teuge, hoe het begon in 1934	24
• Jeugdherinnering aan Vliegveld Teuge	26
• Het einde van kamp Linthorst	28
• In de kou	32
• Voorst schrijft geschiedenis.....op Beekzicht	34
• De regels in Voorst	38

Giften en Schenkingen

De Oudheidkundige Kring Voorst is een Algemeen Nut Beogende Instelling, een zogenaamde ANBI. Met een schenking aan OKV steunt u niet alleen onze vereniging, maar kunt u ook profiteren van een belastingvoordeel. Dat voordeel is zowel van toepassing bij een eenmalige gift als bij een periodieke schenking. Via het mailadres penningmeester@okvvoorst.nl kunt u een onderhandse verklaring voor periodieke schenking ontvangen.

Sluiting studieruimte

De studieruimte van de Oudheidkundige Kring is voor bezoekers gesloten in de periode van 22 december 2014 tot en met 5 januari 2015.

Op dinsdag 6 januari staan de vrijwilligers weer voor u klaar in onze studieruimte en vanaf die dag zijn we op dinsdag en woensdag weer telefonisch bereikbaar.

Mailen kunt u altijd:

Met algemene vragen naar:

info@OKVvoorst.nl

Met reacties op artikelen in Kroniek en kopij naar:

kroniek@OKVvoorst.nl

Met vragen en opmerkingen over genealogie naar:

genealogie@OKVvoorst.nl

SPECIALE LEDENWERFACTIE : KAART OP DE MIDDENPAGINA!

Boekhandel Oonk

Stationsstraat 4 Twello

T: 0571-27 15 09

E: info@evennaaroonk.nl

Van de bestuurstafel

Bert van de Zedde

Wat een bijzondere herfst hadden wij. Rustig weer en een temperatuur die deed denken aan de zomer. Zoals het weer ons verrast, werden wij als bestuur verrast door een onverwachte donatie van de Vereniging Vrijzinnig Protestant (VVP). Een geweldige opsteker die een geschat tekort dit jaar doet wijzigen in een overschot. Direct hebben wij een tweetal computers aangeschaft die al langer op het verlanglijstje stonden van onze vrijwilligers. De rest voegen wij toe aan onze reserves om in de komende jaren te gebruiken voor noodzakelijke vervangingen, maar ook zal een deel worden gereserveerd voor ons 40-jarig jubileum, eind 2015. Ons jubileum krijgt steeds meer een gezicht door de activiteiten rondom 'Voorst Schrijft Geschiedenis'. Een enthousiaste Marten Brascamp, maar ook Gerrie Groenewold, stimuleren ons deel te nemen aan verschillende activiteiten die uiteindelijk moeten zorgen voor een geweldige apotheose op 18 december 2015. Wij zoeken de wegen van Napoleon, ruiken en zoeken water en zien geschilderde beelden, maar vergeten de inwendige mens niet door een zoektocht langs Herbergen. Uiteindelijk willen we een groot aantal inwoners van onze gemeente stimuleren de eigen geschiedenis te schrijven. Wij hopen dat de Rabobank (het verzoek ligt er) mee wil werken aan de mogelijkheid om 'vertelkamers' in te richten voor deze bijzonder menselijke verhalen. Hier kunnen wij elkaar dan vertellen waar wij vandaan komen. Geschiedenis om aan een volgende generatie over te dragen. Dat is 'Voorst Schrijft Geschiedenis'.

De expositie 'Reizen en rusten: Groeten uit Voorst' tijdens de klompendagen werd door veel belangstellenden bekeken. Er werd enthousiast gereageerd op de gepresenteerde ansichten op A-4 formaat. Hierbij willen wij dank uitspreken voor het belangeloos beschikbaar stellen van ansichtkaarten uit de geweldige privécollectie van Jan Groenberg. Een mooie combinatie met de beschikbaar gestelde schilderijen uit een groot aantal privécollecties, die iets vertelden over mooie plekken in de gemeente Voorst. Trots zijn wij op het enthousiasme van de vele vrijwilligers die de tentoonstelling hebben ingericht. En ook de officiële opening door onze wethouder Arjan Lagerweij onderstreept nog weer eens de gewaarde plek van de OKV binnen de gemeente Voorst.

Vrijwilligers zijn druk met genealogisch onderzoek. Enthousiast is de groep dit jaar vorm gegeven door Auke Vlietstra en de eerste resultaten zijn zichtbaar. Een goede structuur is een eerste vereiste. Die is er en onderzoek levert resultaten op die wij terugzagen op onze genealogische dag 13 september jl.

De mens van 4500 jaar geleden is terug in Twello en te bezichtigen in het gemeentehuis. Wij vinden dat het lijksilhouet een permanente plek moet krijgen binnen onze gemeentegrenzen. Dat heeft het bestuur middels een brief aan de gemeenteraad kenbaar gemaakt. Wij willen ons inzetten om zichtbaarheid te houden en deze bijzondere vondst mag niet verdwijnen in een van de landelijke depots. Dat wij willen meedenken is aangegeven.

Mooi dat de redactie van onze Kroniek is versterkt met Ineke van der Vegte uit Voorst. Hartelijk welkom. De redactie van ons blad heeft nu een geweldig team.

Een groot aantal nieuwe leden mochten wij inschrijven tijdens bovengenoemde activiteiten. Welkom en wij hopen u vaak te ontmoeten in onze werkruimte of tijdens onze lezingen. Maar ook onze website kunt u gebruiken: www.okvvoorst.nl

We mogen de volgende nieuwe leden aan u voorstellen:

De heer en mevrouw G.B.J. Reinders uit Twello	Mevrouw Schilstra-Dul uit Deventer
Mevrouw A. Buitenhuis-Veen uit Apeldoorn	De heer M.J.W. Scheuter uit Voorst
De heer en mevrouw H.J. Pinkster uit Twello	De heer A.G. Hengeveld uit Voorst
Mevrouw H.J. Garretsen-Berends uit Twello	De heer H.L. van Sittert uit Twello
De heer E. van Voorst tot Voorst uit Twello	De heer H. Flierman uit Brummen
De heer en mevrouw K. Hendriks uit Voorst	De heer C. Bakker uit Deventer
Mevrouw Bruggink-v.d. Schaaf uit Voorst	De heer T. Riphagen uit Twello
De heer en mevrouw J. Bessels uit Soest	J.A.L. de Haan uit Twello
De heer J.W. van het Erve uit Apeldoorn	G.J. Dijkhof uit Terwolde
Mevrouw J. Nikkels-Nuesink uit Wilp	G. Gootje uit Terwolde

Op het binnenblad van deze Kroniek treft u een speciale nieuwjaarskaart aan.

Dit keer met een bijzonder doel. We hopen dat u zich dit jaar rond de jaarwisseling wilt inzetten om één of meer **nieuwe leden te werven**. Doe dat actief, stap naar iemand toe! En voor wat...hoort wat! U ontvangt (net als het nieuwe lid) een boekenbon van € 5,00!

LEGE CARTRIDGES SPAREN VOOR DE OKV

In de studieruimte van de OKV staan dozen voor de inzameling van lege cartridges van uw printer. Door uw cartridges bij ons in te leveren helpt u onze vereniging aan extra inkomsten, die met alle activiteiten die we ontplooiën in ons jubileumjaar zeer welkom zijn. U bent tijdens de openingstijden van onze studieruimte hartelijk welkom om cartridges in te leveren.

Agenda

Jan Groenberg en Gé Veen

Wandeling door Gietelo en Appen

De Facebookpagina Voorst schrijft geschiedenis heeft ook het onderdeel: 'Herinner je Gietelo'. Naar aanleiding van de reacties op die pagina wordt er een wandeling georganiseerd op **zaterdag 20 december**. Globaal gaat de route rondom de Appense Enk. Geprobeerd wordt om langs de plekken en huizen die op de pagina worden benoemd te wandelen. Vertrek om 13.00 uur vanaf de Nijenbeekseweg ter hoogte van de parkeerplaats aan de achterzijde van De Nieuwenhof.

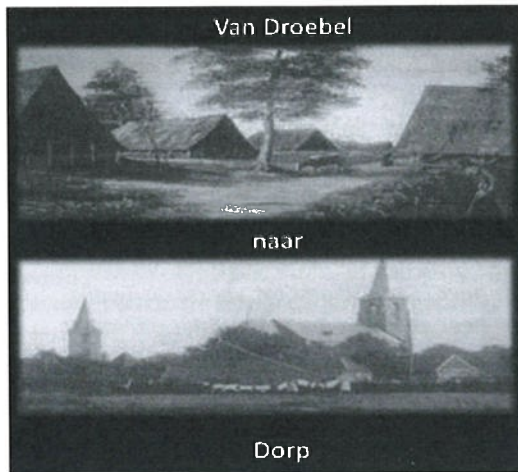
Graag even aanmelden via info@okvvoorst.nl of op de Facebookpagina.

Ledenvergadering en lezing

De algemene ledenvergadering van de Oudheidkundige Kring Voorst wordt gehouden op **23 april 2015** bij Brasserie Restaurant Korderijnk te Twello. De stukken voor deze vergadering treft u aan in het eerste nummer van Kroniek in 2015. Dan is ook de inhoud van de lezing bekend. Voor de lezing op 26 februari zie volgende pagina.

Lezing OKV "Van droebel naar dorp"

Op **donderdag 26 februari 2015** houdt de Oudheidkundige Kring Voorst een lezing in Brasserie Kriebelz, Dorpsstraat 59 in Terwolde. De lezing onder de titel "Van droebel naar dorp" door Fons Rouwhorst gaat over het ontstaan van een dorp. We gaan terug naar het jaar 1500 toen de eerste bewoners zich vestigden op een hoger gelegen stuk grond. Van daaruit worden de ontwikkelingen getoond hoe een dorp uiteindelijk zijn vorm kreeg. Cultuur, verkeer, geloof, beroepen, naam(s)verklaringen zijn onderwerpen die op een bijzondere manier worden belicht. Verder kan men genieten van prachtige gedichten; vertaald in woord en beeld. In 2013 heeft Fons Rouwhorst samen met Henk Graaskamp de succesvolle lezing 'Alles gaat veurbiej, Boer'n van gister'n gehouden' voor de OKV. De lezing begint om 20.00 uur en de zaal is open om 19.30 uur. Leden van de OKV hebben gratis toegang en niet leden betalen € 5,00

Voorst schrijft geschiedenis, doet u ook mee?

Marten Brascamp

Ter gelegenheid van het 40-jarig bestaan van de Oudheidkundige Kring Voorst in 2015 is "Voorst schrijft geschiedenis" (VSG) gestart. Dat is een grote verzameling projecten met een historisch tintje. Iedereen kan meedoen, jong en oud, lid of geen lid van OKV. U kunt ook meekijken via de site: www.okvvoorst.nl en via Facebook. Alle projecten die inmiddels zijn gestart, maar ook die nog in voorbereiding zijn of ideeën voor projecten zijn daarop te zien. Verder wordt iedere maand door belangstellenden een bezoek aan een lopend project gebracht.

Herbergen langs de straatweg

Op 18 november ging het project 'Herbergen langs de straatweg' van start op het landgoed Beekzicht. Er was voor Beekzicht gekozen omdat de voormalige villa op de plek werd gebouwd waar van 1690 tot 1813 herberg 't (Rode) Hert of Hart stond.

De deelnemers kregen een presentatie van Willem de Beaufort (Beekzicht) over de geschiedenis van het landgoed en van Jan Groenenberg over brouwerijen, tapperijen en herbergen in de gemeente Voorst. Wat gaat er verder gebeuren? Alle herbergen in de gemeente Voorst is een beetje teveel van het goede en dus moet er een keus gemaakt worden. Van de gekozen herbergen wordt de algemene geschiedenis beschreven. Per herberg zijn er dan een aantal invalshoeken zoals: welke families woonden er (het resultaat wordt op de genealogische dag 2015 van de OKV gepresenteerd), is de bouwgeschiedenis te achterhalen en zijn er verhalen? Of we gaan bij ze op visite. Tot slot leggen we alles vast, bijvoorbeeld in een boek, een 'APP' of een documentaire.

Belangstelling? Doe mee!
U kiest zelf welke herberg uw interesse heeft, welke invalshoek/aspect u leuk vindt en hoe u het resultaat vast wilt leggen.

Laat het weten aan: info@okvvoorst.nl of via Facebook: "Voorstschrijftgeschiedenis"
Nog niet overtuigd? Bekijk dan het filmpje op Youtube, zoek op 'Herbergen langs de straatweg' of 'VSG promotiefilm'.

Café De Kar (ongv. 1891),
Klarenbeek

**AMBACHTELIJKE
BAKKERIJ
BRIL**

De lekkerste
gevulde koeken,
Krentenbrood en Speculaas

Het ruim twee eeuwen oude pand van bakker Bril is nog steeds (na enkele verbouwingen) in gebruik.

Het pand staat op de monumentenlijst. De bakkerij bestaat meer dan 150 jaar en zoon Paul is de 5e generatie Bril.

Het bedrijf is tegenwoordig uitgebreid met een koffie/theeschenkerij waar fietsers en wandelaars een welkome pauze kunnen houden.

De bakkerij is geregeld doel van excursies. Er gaan dan steevast eigengemaakte producten mee naar huis.

Foto uit 1960, bakker Bril met de bestelauto op weg om brood te bezorgen

Bakker Bril Voorst

Rijksstraatweg 24, 7383 AR Voorst, 0575-501271
www.bakkerijbril.nl info@bakkerijbril.nl

Voorst schrijft geschiedenis gaat op zoek naar de bron van beken en weteringen in Voorst, Klarenbeek, Wilp, Twello, Terwolde, Teuge, De Vecht, Nijbroek enzovoort. Ze bestaan al sinds mensenheugenis en hebben de vorm van de gemeente bepaald. Het project gaat het volgende doen:

- In januari met z'n allen naar de studieruimte van de OKV, speuren in het archief, kijken wat er is;
- dan naar het Waterschap en op excursie door de Oost-Veluwe;
- vervolgens kiest u een specifieke groep: De Fliert, De Grote Wetering, de Voorsterbeek, enzovoort.
- elke groep werkt een eigen plan uit en gaat dan naar buiten (vanaf april 2015).

Het resultaat in september: Prachtige verhalen, foto's, een boekje of een film.

Het kost niets. Kijk voor een impressie van de Voorsterbeek op Youtube:

Terug naar de bron/Voorsterbeek

Ook hiervoor geldt: meld u aan via info@okvvoorst.nl of Facebook "Voorst schrijft geschiedenis". Bellen kan ook: 0571-277090 (dinsdag en woensdag)

Alle informatie vindt u ook op de site www.okvvoorst.nl en van tijd tot tijd in het Voorster Nieuws en in uw Kroniek natuurlijk. Bovendien kunt u zich aanmelden voor de Nieuwsbrief. U bent dan altijd als eerste op de hoogte.

Noteer 17 januari in uw agenda

Het jubileumjaar 2015 krijgt een officiële en historische aftrap tijdens een bijeenkomst op:

zaterdag 17 januari 2015
in het oude gemeentehuis in Twello.

Houd die datum vast vrij en laat u verrassen.

Kroniekpost

redactie

Reacties op artikel Huize De Rechthoek

Johan Homan mailde ons het volgende:

Op het artikel over Huize De Rechthoek in de vorige Kroniek kwamen verrassend veel reacties. Van bekenden, maar ook van "wildvreemden". Die reacties leverden in de eerste plaats de bevestiging dat de Kroniek goed gelezen - bijna gespeld - wordt. Een compliment aan de redactie dus.

De reacties leverden mij in de tweede plaats nog aanvullende informatie en verbeterpunten op. **Ton ten Heggeler** kon een correctie aanbrengen op het deel over zijn familie. Jos Wemerman vertelde over de Harley Davidson op de foto en over het door zijn opa gebouwde huis op een voormalig deel van de tuin bij De Rechthoek. Verder kwam er een leuke reactie van **mevrouw Jongbloets**, 93 jaar. Zij had het artikel door haar zoon laten voorlezen en was er heel enthousiast over. Zij kon het gedeelte over haar familie (Taverne) geheel onderschrijven.

Begin december komt het boek over De Rechthoek uit, met het complete verhaal over perceel, huis en bewoners.

De Rechthoek in 1987, toen bewoond door mevrouw Van Griethuizen.

Gemaakt in de gemeente Voorst

Van ons lid, de heer **Gerard Pen** uit Twello, ontvingen wij het resultaat van zijn inventarisatie in 2006/2007 van bedrijven op het industrieterrein 'De Engelenburg', waarbij enkele gegevens over o.a. ontstaan en werkzaamheden zijn beschreven. De redactie van Kroniek wil - met deze inventarisatie als basis - ook andere industrieën in de gemeente Voorst in kaart brengen. We denken dan niet alleen aan huidige industrie, maar ook aan die uit vroeger tijd. We doen dit in het kader van het erfgoedfestival 'Gemaakt in Gelderland', dat uitgaat van de Coöperatie Erfgoed Gelderland. In de zomer van 2015 vinden in onze provincie allerlei activiteiten plaats die binnen dit thema vallen.

We zoeken - naast Gerard Pen - nog een aantal vrijwilligers die het leuk vinden aan deze inventarisatie deel te nemen. Meld je aan bij kroniek@OKVvoorst.nl of bel op dinsdag naar onze studieruimte: 0571 277090 ; Zie ook de website: www.gemaakingelderland.nl

Den Hanenkamp

De heer **van der Kuip** vroeg (Kroniek 2014-2) naar Janna van Essen en Harmina van Essen en wij ontvingen van hem een oude foto van boerderij "den Hanenkamp" aan de Zandstraat 14. Ook kregen we een foto van zijn bet-overgrootmoeder Janna van Essen (en aanvullende genealogische gegevens). Druk doende op de facebook-pagina van 'Herinner je Gietelo', een onderdeel van Voorst schrijft geschiedenis, kwamen we foto's tegen van een fotograaf die rond 1910 veel fotografeerde in onder meer Gietelo.

Den Hanenkamp, foto beeldbank fotomuseum

Bij die foto's vonden we een foto van, zoals de fotograaf omschreef: *Ezelkar bespannen met een ouden ezel gereden door den eigenaar Boer van Essen bij den boerderij in eene boschlaan te Gietelo, 4 November 1910.*

Dezelfde boer Van Essen voor hetzelfde huis: Den Hanekamp aan de Zandstraat!

Wij ontvingen:

"Documentatie Twello"; stageopdracht geschreven door **Susan Bonekamp** in opdracht van "Stichting het Gelders Landschap". Het onderzoek richtte zich op Het Hunderen, De Fliert, Kraaigraaf, Zwarte Kolk en Kleine Noordijk.

"Leven met de IJssel" in Cortenoever & Voorsterklei, ontvangen van het Waterschap Vallei en Veluwe.

Vanwege het 40-jarig bestaan van de **oudheidkundige vereniging te Elburg** hebben wij het zeer mooi verzorgde boek *"Joods leven in Elburg"* ontvangen. In het boek worden alle Joodse families die in Elburg gewoond en gewerkt hebben besproken. Vanaf de eerste Oost-Europese Joden, die in de 19^e eeuw hun domicilie vonden in Elburg, tot de overlevenden van de Tweede Wereldoorlog.

De heer **Kamphuis** uit Twello bracht een aantal foto's, ansichtkaarten en krantenartikelen.

Auke Vlietstra schonk een serie *jaarboeken van het CBG* (Centraal Bureau voor de Genealogie) en *diverse brochures*. Deze zijn op de OKV-pagina's van Marktplaats gezet en een aantal is al verkocht. Hebt u ook overvloedige (historische) boeken, ansichtkaarten of andere interessant materiaal? Als we dat al hebben in onze verzameling of zelf niet bewaren, kunnen we dit via marktplaats verkopen. Ook op die manier steunt u onze vereniging!

Begin dit jaar kwam **Harry van Overbeek** op bezoek in onze studieruimte. Hij schrijft daar over:

Ik ben daar zeer leuk ontvangen. De vrijwilligers waren allemaal erg behulpzaam. Dossiers over Linthorst en IJsseldijk lagen al klaar toen ik binnenkwam. Aan het einde van de dag werd mij gevraagd of ik lid wilde worden van de Oudheidkundige Kring Voorst. Dat heb ik natuurlijk gedaan. Nu krijg ik vier keer per jaar de "Kroniek". Erg leuk blad. In het vorige nummer las ik

een artikel over het Kamp Linthorst. Dat was een verrassing. Met veel interesse heb ik het artikel over Flipje Kind en het kamp van Linthorst gelezen. Ik vind het erg leuk dat het artikel geplaatst is, want ik ben een nazaat van Linthorst.

Mijn betovergrootouders zijn Bernardus Linthorst en Wilhelmina Kruitbosch, de oprichter van de Vleeswarenfabriek Linthorst.

Belgische vluchtelingen

In Kroniek nummer 3 van 2014 staat een artikel van Gerard Vrieling over Belgische vluchtelingen op de Veluwe tijdens de 'grote oorlog'. Over vluchtelingen in de gemeente Voorst wordt daarin gezegd dat ze er wel zijn geweest, maar dat er geen geschreven documentatie is. Dat laatste is volgens **Annemarie Geerts** van het gemeentearchief niet correct. Er is in verschillende bronnen informatie te vinden, meldt zij.

In februari van dit jaar heeft zij een blog geschreven voor het intranet van de gemeente Voorst over de Belgische vluchtelingen in Voorst. Gezien de lengte van haar reactie kiezen we er voor dit als afzonderlijk artikel in Kroniek op te nemen. Zie blz. 18.

Modder- en sopploegen

In september kreeg de redactie van Kroniek een brief van **mevrouw J.G. (Anneke) Polderman-Kempink** uit Deventer, die de ingezonden brief over de modder- en sopploegen in Kroniek nr. 3 van 2014 had gelezen. Zij is één van de dames die toen uit Twello naar Zeeland zijn gegaan om te helpen.

Op verzoek van de redactie schreef ze wat herinneringen op:

In maart 1953 kregen mijn ouders Kempink – Mentink van mevrouw Birnie-Etty (namens het Rode Kruis) de vraag of ik mee zou kunnen gaan naar Zuid-Holland voor hulp in Ooltgensplaat. Op een ochtend in maart vertrokken wij, Willemien Fakkert, Gerda Geurtsen en ikzelf, met mevrouw Birnie en haar chauffeur, de heer Kuit, naar Zuid-Holland. In Arnhem stopten we nog, waar mevrouw Birnie van allerlei lekkers bij een 1^e klas bakker voor ons kocht.

In Zuid Holland aangekomen, vertrokken we met de boot naar Ooltgensplaat. Wij werden ondergebracht op de bovenverdieping van een kerkgebouw, met beneden een grote ruimte.

Ook kwamen uit andere delen van het land meisjes. Ons werk bestond uit:

- *het schillen van aardappels*
- *groente en fruit schoonmaken*
- *tafels en stoelen klaarzetten*
- *borden en bestek klaarzetten*
- *afwassen en opruimen, enz.*

Dit alles voor de soldaten die daar waren om te helpen. Zij moesten de modder (dikke lagen klei), omgevallen kasten en stoelen en verdere huisraad schoonmaken, zodat de ergste troep weg was.

Op de zolder van het gebouw sliepen we. Hoe lang we daar zijn geweest weet ik niet precies, kan 8 of 10 dagen zijn. De avond voor ons vertrek sprak de burgemeester dank aan ons allen uit.

Mevrouw Birnie bracht ons weer terug naar Twello.

Anneke Polderman-Kempink

De redactie heeft inmiddels ook contact gehad met de twee andere dames die mevrouw Polderman noemde. **Mevrouw (Gerda) Kerkhof-Geurtsen** vertelde dat zij twee keer naar Zeeland is geweest, de tweede keer naar Kruiningen.

Van onze zusterverenigingen

Gerard Vrieling

'Rondom de toren' [nr. 98]

Iedereen weet wel van het kunstmuseum "Nijenhuis". In dit nummer een artikel over de laatste bewoner en kunstverzamelaar Dirk Hannema (1895-1984). Dirk Hannema werd in het toenmalige Nederlands-Indië te Batavia geboren. Toen Dirk 5 jaar was verhuisde het gezin naar Nederland en vestigde zich in Den Haag. De moeder van Dirk (jonkvrouw Hermine de Stuers) was een zeer kunstzinnige vrouw en ontving veel kunstenaars bij haar thuis. Door deze "visites" leerde Dirk H.P. Bremmer kennen, een bekende kunstcriticus, kunstpedagoog, verzamelaar en handelaar in kunst. (Ook Helene Kröller-Müller maakte van zijn diensten gebruik - G.Vr.)

Door Bremmer werd Hannema een verzamelaar en kunstkenner. Op 26-jarige leeftijd werd hij benoemd tot directeur van museum Boijmans in Rotterdam.

Hannema was ook de man die de "Emmausgangers" aankocht en toeschreef aan Vermeer. Later bleek het een vervalsing te zijn, geschilderd door de Deventer kunstschilder Han van Meegeren. Na de oorlog werd Hannema ontslagen bij "Boijmans" i.v.m. zijn oorlogsverleden. Hij ging toen in Goor wonen en later op kasteel "Nijenhuis" te Wijhe. Hier stelde hij zijn kunstverzameling - uitgebreid met de verzameling van zijn ouders - open voor het publiek. Zijn verzameling bracht hij onder in de stichting Hannema-de Stuers Fundatie. (zie hier de link met de "Fundatie" in Zwolle)

'OnsMarkenboek' [32^e jrg. nr. 3]

Een aardig artikel over de problemen, die er in de jaren 1912-1914 waren voor het

bouwen van het nieuwe gemeentehuis te Gorssel. Het inmiddels alweer voormalige gemeentehuis wordt nu een museum. Verder werd er aandacht geschonken aan het oprichten van een monument ter nagedachtenis van de omgekomen bemanningsleden van de op 5 januari 1945 te Harfsen gecrashte Lancaster.

'Herderewich' [18^e jrg. nr. 3]

Groot artikel over de betrokkenheid van Harderwijk in verschillende Hanzeconflicten.

Een zeer interessant artikel, waarin naar voren komt dat handelsoorlogen/-conflicten niet alleen van deze tijd zijn. Dit alles is door de heer Stellingwerf onderzocht over de periode vanaf ongeveer 1280 tot het jaar 1446.

'Ambt en Heerlijkheid' [60^e jrg. nr. 184]

Oudheidkundige Kring Rheden-Roozendaal bestaat 60 jaar. In dit nummer een overzicht over wat de Kring allemaal tot stand heeft gebracht.

Verder een terugblik op het 75-jarig bestaan van de rijwielfabriek "Gazelle".

Ook een lezenswaardig artikel over de verdwenen emailleerfabriek "de IJssel-Edy" te Spankeren waar vele keukenuitzetten werden gefabriceerd. De fabriek functioneerde van 1916 tot 1973.

Behalve geëmailleerde keukenuitzetten werd het assortiment in 1953 uitgebreid met het emailleren van wasmachines, koelkasten en geisers. In 1959 kwam de fabricage van geëmailleerde bouwpanelen, die terug te vinden zijn in de Maastunnel te Rotterdam en de IJ-tunnel

te Amsterdam. Door grote concurrentie vanuit het buitenland kwam er overname in 1971 door de firma Hagemeyer, die ook soortgelijke bedrijven als "B.K.-Kampen" en "Beccon-Doetinchem" in bezit had. Drie emailleer-bedrijven was te veel van het goede; het gevolg: "Edy" te Spankeren moest in 1973 de poorten sluiten.

'Heerde Historisch'

[september 2014, nr. 152]

De heer Jan Lieske beschrijft in een 2^e artikel de situatie van Heerde ten tijde van de Eerste Wereldoorlog. Hij heeft ook aandacht voor de Belgische vluchtelingen in Heerde en het Duitse interneringskamp te Wapenveld. Dit laatste kamp werd geplaatst zonder kennisgeving aan het gemeentebestuur. De burgemeester was hierover zeer gebelgd en stelde: ".....Instemming met plaatsing van het kamp binnen deze gemeente is niet gevraagd. De gemeente draagt dan ook geen verantwoording voor voedselvoorziening van het kamp en zal ook financieel niets bijdragen....."(H.H. sept 2014)

In 1918 trad in Heerde de toen algemeen be-

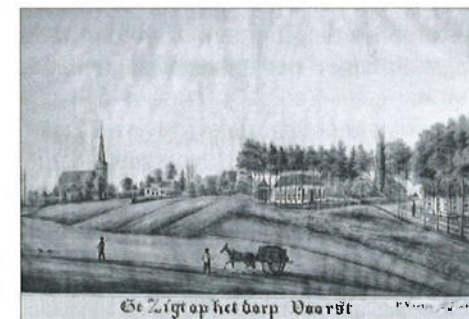
kende liedjeszanger Jean Louis Pisuisse op. Verder een beschrijving van enkele in Heerde gevestigde bedrijven.

'Oud Bathmen' [34^e jrg. nr. 3]

Ook in het blad van de Oudheidkundige Vereniging "Oud Bathmen" wordt aandacht besteed aan de tijd van de 1^e W.O. in Bathmen en Nederland. Het artikel is geschreven door de heer Jan Bleyenbergh, die hiermee afscheid nam van de redactie.

'Ampt Epe' [nr. 199, sept. 2014]

Ook de Historische Vereniging "Ampt Epe" heeft in haar blad aandacht voor de tentoonstelling over de tekenaar Peter Visser, die halverwege de 19^e eeuw in Oene woonde. Hij legde in de omgeving veel dorpsgezichten vast.

De tentoonstelling wordt gehouden t.g.v. het 40-jarig bestaan van de O.K.V. en zal behalve in Twello daarna ook in Epe komen.

'De Mothoek' [30^e jrg. nr. 3]

Een artikel over oorlogscorrespondentie uit 1917/1918 tussen Nunspeet en Berchem (België). Het gaat over enkele bewaard gebleven briefkaarten van de Belgische familie Vanden Broek met bekenden en familie in België.

Steenfabriek de Scherpenhof (1)

Jan Lubberts

Op 14 januari 1995 heb ik met twee oud medewerkers van de steenfabriek nog een keer door de oude steenoven gewandeld. Het was de bedoeling om de steenfabriek een andere functie te geven. Dat is ook gebeurd. De oude steenoven kreeg een horecafunctie en is een restaurant geworden met een totaal eigen sfeer. Eten onder de gewelven met zijn vervormde stenen. Men ziet het verleden.

De steenfabriek Scherpenhof.

Allereerst de naam Scherpenhof. De naam is afkomstig van een grote boerderij die op de hoek van de Bandijk en de Heegsestraat stond aan de zijde van de steenfabriekswoningen. Bij deze boerderij (met spijker) hoorde ook de afgebroken Terwoldse Molen, de molen van Siebelink, net als de gronden in de uiterwaarden waarop de steenfabriek werd gebouwd. De steenfabriek de Scherpenhof werd in 1855 opgericht door mr. Cristiaan Slichtnbree,

mr. Joan Lemker Slichtnbree en Anna Margaretha Slichtnbree. Het was de tijd van de opkomst van de industrie, dus moesten er fabrieken gebouwd worden en wegen worden aangelegd.

De fabriek begon te produceren met twee veldovens. Het personeelsbestand bestond in 1855 uit 18 mannen, 4 vrouwen en 10 jongens. Omstreeks 1900 kwam de fabriek in handen van de N.V. Stoomwaalsteenfabriek de Vooruitgang van J.H. Kolkert.

De boerderij de Scherpenhof

Er werden veel boerderijen gebouwd, maar ook particuliere woningen en niet te vergeten fabrieksarbeiderswoningen, zoals tegenover de Scherpenhof. Die kregen in de volksmond de naam 'Fokstation', vanwege de kinderrijke gezinnen. Tijdens de Korea-oorlog werd het 'Klein Korea' genoemd. In deze acht huisjes woonden in het begin 16 gezinnen, waaronder een aantal grote en aan het eind van de eerste wereldoorlog ook nog een aantal Belgische vluchtelingen.

Arbeiderswoningen van de Scherpenhof

In het begin werd er klei afgegraven even ten zuiden van de fabriek. Nu nog herkenbaar als een klein moerassig gebiedje in de uiterwaarden met de naam 'Slichtnbree's Weerd'.

De Scherpenhof was niet de enige steenfabriek in de omgeving. Andere steenfabrieken rond Deventer waren de Vlietberg, Petra, Stobbenwaard, Polsbroek, Randerwaard, Vooruitgang??, Hengforden, Ruimzicht, Van Oordt, Westhof en co, 't Haasje en Fortmond.

De Scherpenhof heeft hoofdzakelijk straatstenen en waalstenen gefabriceerd. De waalsteen zoals die hier vervaardigd werd heeft niets te maken met de rivier de Waal, maar met de afmeting: 21 x 10 x 5,4 cm en dat heet 'waalformaat'. De steenfabriek kon het hoofd niet boven water houden en werd daarom in 1966 gesloten. De heer Muller, koper van de Scherpenhof, wilde er een vermaakcentrum van maken. Na een aantal wisselingen van eigenaar werd het een camping en in de ringoven kwam een restaurant.

Klei

Om het proces van stenen bakken te volgen beginnen we bij de aanvoer van klei, de grondstof van de steen. De klei werd in de uiterwaarden even ten noorden van de fabriek in Welsum afgegraven. Via een

smalspoor ging de klei naar de fabriek en werd daar op een hoop gegooid. Daar bleef de klei enkele jaren liggen en moest een paar maal omgezet worden voordat de verwerking tot steen kon beginnen. Van deze klei werden stenen gefabriceerd voor hoofdzakelijk woningbouw, maar er werden ook straatstenen gebakken. Hiervoor werd één soort klei gebruikt. De kleur van de stenen was grijs. De meeste stenen werden per boot afgevoerd naar plaatsen aan een rivier. Op kleine schaal werden ook stenen vervoerd met paard en wagen. Tijdens het seizoen werkten omstreeks zestig man op de fabriek. Zij die 's zomers stenen maakten stonden aan het eind van het seizoen, in oktober, weer op straat. Alleen de mensen van de oven bleven 's winters doorwerken. Dat waren tien à twaalf man. De ovens bleven de hele winter branden en er werd mondesmaat gebakken. Volgens mondelinge overlevering werden er gemiddeld 200.000 stenen per week gebakken. Dat betekende tweehonderdduizend er in en er uit. De stenen werden met lorries de oven in gevoerd. De ongebakken stenen kwamen van het veld waar ze waren opgeslagen. Wanneer de stenen gebakken waren, werden ze er door de 'uitkruisers' uit gehaald. De naam zegt het al, dat gebeurde met de kruiwagen. Veel werk op de steenfabriek werd gedaan

met paarden. In het begin had men een twintigtal paarden. Later werden deze vervangen door trekkers.

Een markant beeld in de omgeving was de 45 meter hoge schoorsteen van de fabriek. In verband met de verandering van steenfabriek tot restaurant werd de schoorsteen afgebroken. Voor het overige is er aan de steenoven niet veel veranderd. Alleen de overkapping liep nog iets verder naar beneden.

De arbeiders.

De steenfabrieken hadden een slecht imago en de steenfabrieksarbeider werd daarmee geïdentificeerd. Dit leidde tot een onderscheid met de overige bewoners van het dorp en dus achterstand op elk gebied, maar vooral de persoonlijke ontwikkeling van deze mensen. Vanwege de slechte

arbeidsomstandigheden zochten velen troost bij de fles wat de sociale status niet bevorderde. Deze toestand verbeterde pas na de Tweede Wereldoorlog.

Om het leven toch iets draaglijker te maken hadden de meeste arbeiders een stukje land voor de nodige groente en aardappelen en als er mogelijkheden waren hield men ook een geit. Het bewerken van deze stukjes land moest vanwege de lange werktijden in de fabriek op zondag worden gedaan. Daardoor was de invloed van de kerk op deze mensen zeer gering. Naast de bijverdiensten van geit en tuin waren er ook van stropen, mollenvangen en het schillen en drogen van appels en pruimen in de warme oven. 's Avonds na werktijd werden de vruchten in de oven gelegd en 's morgens voor werktijd gingen

Steenfabrieksarbeiders

ze er weer uit. Dat moest vijf keer gebeuren. Wanneer er geen wind was of als die uit de verkeerde richting kwam, trokken de arbeiders de met stenen geladen boten voor één gulden naar Deventer. Het gebeurde nog al eens dat ze met minder geld terugkwamen. Destijds stonden er negen cafés tussen de oude Deventer brug en de steenfabriek. Er waren ook veel kinderen werkzaam op de steenfabriek. Rond 1920 werkten op de Scherpenhof 58 mannen, 6 vrouwen en 8 jongens en 8 meisjes.

Tot na de Tweede Wereldoorlog werkten er nog kinderen op de steenfabrieken in Terwolde. Zij zaten altijd achter in de klas, want tot het speelkwartier liet de meester ze slapen. Kinderen vanaf zes jaar moesten soms al helpen met stenen omzetten. Om half vier moesten ze uit bed. Vader had namelijk aangenomen om een bepaalde hoeveelheid steen om te zetten naast zijn

gewone werk, dus hoe eerder dat af kwam des te meer er werd verdiend.

Al wat lopen kon moest helpen. Zo was dat, zei men, punt uit. Dat gold niet voor één gezin maar voor meerdere. Er kwam verandering in na de opkomst van vakverenigingen. Deze ontstonden van buiten af niet door eigen kracht. De steenfabrieksarbeider gedroeg zich in zijn tamelijk gesloten gemeenschap ondergeschikt en onderdanig, zo niet gedwee en volzaam. In het algemeen had hij geen militante eigenschappen.

Naast de arbeiders uit Terwolde kwamen veel arbeiders uit Epe, Oene, Heerde en Hattem. Voordat de fiets ook tot het bezit van de arbeider hoorde, kwam men lopend naar de fabriek. Sommigen bleven zelfs onder de meest primitieve omstandigheden op het fabrieksterrein slapen. Onder een van de hagen waaronder de stenen gedroogd werden hadden

De stenen werden gesorteerd

Op de steenfabriek werd in het begin veel met paarden gewerkt

ze dan een hoekje afgeschut. Zij kwamen op zondagavond en gingen op zaterdag 's avonds weer naar huis. De werkomstandigheden waren slecht, maar in de winter, wanneer er geen werk op de fabriek was, nog slechter. Veel mensen uit Terwolde die op de steenfabriek werkten, leefden in de winter van één of twee koetjes. Was je

werkloos dan moest je naar de beurs, maar als steenfabrieksarbeider kwam je moeilijk aan de bak.

Bronvermelding: gesprekken met oud-medewerkers. Deze publicatie is eerder door de auteur in familiekring gebruikt. Vervolg in het volgende nummer.

De hagen voor het drogen van de stenen

Van de redactie

redactie

Mijn naam is Ineke van der Vegte.

Sinds kort ben ik bij de redactie van de Kroniek aangeschoven en hoop ik mijn steentje te kunnen bijdragen aan het leuke, interessante werk van de Kroniek.

Ik woon nog niet zolang in het buitengebied van Voorst, te midden van de weilanden met heggetjes en overvliegende ooievaars.

Wij woonden en werkten lange tijd in het westen van het land en zochten naar meer rust en ruimte. Dat vonden we op de plek waar we nu wonen. Met onze kinderen en kleinkinderen genieten wij, als zij bij ons zijn, van het kleinschalige afwisselende landschap dichtbij de IJssel.

Taal heeft mijn warme belangstelling. Taal heeft ook in mijn orthopedagogisch werk voor kinderen met communicatie belemmeringen een belangrijke rol gespeeld. Daarbij heb ik ouders en leraren begeleid bij de vaak moeilijke ontwikkeling van de kinderen.

Luisteren naar wat kinderen en volwassenen proberen te vertellen is van groot belang voor allen. Door naar verhalen uit het verleden te luisteren, hoop ik die voor de OKV en de Kroniek te kunnen verzamelen.

Wie weet.....ontmoeten we elkaar nog weleens. Of kom ik met de vraag: mag ik luisteren naar uw/jouw verhaal en dat opschrijven voor de OKV en de Kroniek.

Met vriendelijke groet, Ineke van der Vegte

Een koffer vol verhalen

Was dat maar waar. Er liggen nog wel wat verhalen 'op de plank' en een aantal wordt bewerkt, maar de redactie heeft toch behoefte aan kopij. Denk aan verhalen over winkels en fabrieken in vroeger tijd. Heeft u daar achter de toonbank gestaan of in de productie gewerkt? Schrijf het op en laat ons uw verhalen lezen!! Het hoeft niet allemaal perfect te zijn, de redactie helpt u graag bij de afwerking.

Had u of uw familie een bedrijf in de gemeente Voorst en was u al een tijdje bezig de geschiedenis daarvan op te schrijven? Deel het met ons!

OPROEP: Wie heeft er voorwerpen met de afbeelding van het 'oude gemeentehuis'? Wij willen deze graag fotograferen. Reageer op info@OKVvoorst.nl of bel ons.

Belgische vluchtelingen in de gemeente Voorst

Annemarie Geerts

Naar aanleiding van het artikel over Belgische vluchtelingen in Kroniek nummer 3 van 2014 stuurde onze gemeentearchivaris, Annemarie Geerts, ons een citaat uit een blog die zij heeft geschreven voor het intranet van de gemeente Voorst. Daarnaast geeft ze nog aanvullende informatie over dit onderwerp.

Nederland is dan wel neutraal gebleven in de 'grote oorlog', zoals de eerste wereldoorlog ook wel wordt genoemd, de 'grote oorlog' heeft ook op ons land een grote impact gehad.

Een van de gevolgen van het oorlogsgeweld was het enorme aantal Belgische vluchtelingen. Vanaf 4 augustus 1914 trokken de Duitsers België binnen. De eerste Belgen vluchtten naar Zuid-Limburg, maar later, toen Antwerpen werd belegerd, ook naar Noord-Brabant. Een miljoen vluchtelingen stroomde het neutrale Nederland binnen. De Nederlandse regering besloot de vluchtelingen te spreiden. Ook onze gemeente kreeg met de vluchtelingen te maken. In de nacht van 10 op 11 oktober 1914 kwam de vertraagde trein met 273 vluchtelingen uit het zuiden aan op het station in Deventer. In het Deventer Dagblad van 12 oktober

1914 staat een aangrijpend verslag van de aankomst van de Belgen. De plaatselijke bevolking was zeer onder de indruk van alle leed en er werd veel geld ingezameld. De vluchtelingen werden ondergebracht aan het Klooster en in de Buitensociëteit aan de Twelloseweg, een stukje gemeente Voorst. Langs de wanden en op het podium waren slaapplekken ingericht. Men deed er alles aan om het de vreemdelingen naar de zin te maken. Lekker eten, de eerste dag bonen met hachee, gratis naar de wedstrijden van Go Ahead en UD, voor de liefhebbers hengels om in de IJssel te vissen (daar houden de Belgen zo van, stond in de krant) en een openluchtconcert.

Ook de daarop volgende dagen arriveerden er groepen vluchtelingen per trein: negentien personen werden ondergebracht in het schaftlokaal van Krepel in Klarenbeek,

Belgische vluchtelingen in Voorst. De familie Liebaert voor Rijksstraatweg 48 in Voorst, de latere Rabobank. In nummer 3 van Kroniek stond de naam van deze familie verkeerd gespeld (blz. 43)

acht in Gietelo en twintig in het gebouw van de Christelijke Jongelingsvereniging in Voorst.

De meesten bleven niet lang en gingen zo snel als maar mogelijk was terug naar België.

Ongeveer honderdduizend vluchtelingen bleven tot het einde van de oorlog in Nederland en werden meestal overgeplaatst naar vluchtelingenoord of 'Belgische dorpen', die onder toezicht stonden van de Nederlandse overheid. Op de Veluwe waren vluchtelingenoord in Nunspeet en Ede. Gevluchte Belgische militairen werden in kampen in Oldebroek en Harderwijk geïnterneerd.

Hoewel het verblijf niet overal rimpelloos verliep, ontstonden er geen grote problemen. Als dank voor de opvang van de Belgische vluchtelingen en geïnterneerden werd na de oorlog het Belgenmonument op de Amersfoortseberg opgericht. Dit symbool van de Nederlandse gastvrijheid staat er nog steeds.

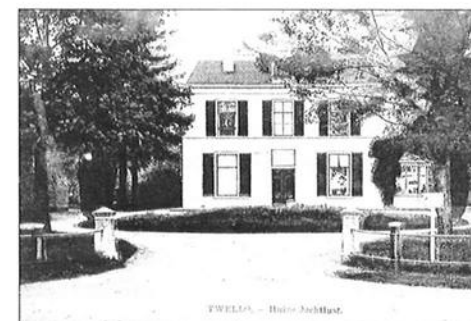
Tot zover de tekst van de blog, die ik in februari schreef.

Maar er is nog meer informatie te vinden over de Belgische vluchtelingen in de gemeente Voorst. Vooral het Deventer Dagblad is een rijke bron. In de editie van 14 oktober 1914 staat bijvoorbeeld dat op huize Jachtlust in Twello dertig personen zullen worden opgevangen.

Hierbij te vermelden uit Amsterd.
"TWELLO, 14 Oct. Een dertigtal Belgische vluchtelingen zullen hier op het buiten "Jachtlust" worden ondergebracht.
"HOLTEN, 13 Oct. Hedenavond zijn in

Jammer genoeg zijn de meeste vluchtelingen niet ingeschreven in het bevolkingsregister, dus we kennen hun namen over het algemeen niet.

Overigens wordt in het stadsarchief van

Huize Jachtlust, op deze plek nu de Regiobank en sportschool Tijssen

Deventer het archiefje bewaard van de Commissie Belgische Vluchtelingen. Het bevat onder andere lijsten met namen van vluchtelingen. De inhoud van de stukken is mij onbekend, maar mogelijk worden er ook vluchtelingen genoemd, die in de gemeente Voorst terecht kwamen.

In het gemeentearchief van Voorst is in elk geval een dossier te vinden met gegevens over de financiële ondersteuning van een aantal vluchtelingen. Het is dan al herfst 1918 en het betreft het gezin van Hendrik de Cort. Het gezin bestaat uit zes personen: Hendrik de Cort en zijn vrouw Maria Theresia Frans, hun kinderen Maria Augustina en Lodewijk en zwager Louis Frans met echtgenote Marie. Men moet al een tijdlang leven van f 1,40 per dag en dat is onmogelijk. Er wordt besloten door de 'Commissie van onderzoek inzake de ondersteuning van Belgische vluchtelingen' in Amsterdam, dat een bedrag van f 6,30 per week uitgekeerd zal worden.

Er verblijven in november 1918 ook nog zeventien Belgische kinderen in Voorst. Ze worden op huize Enkstein in Voorst verpleegd. Er is een lijst met hun namen, geboortedata en woonplaatsen in het archief aanwezig. In het bevolkingsregister is te zien dat in 1918 een uit België afkomstig echtpaar op Enkstein woont. Hun namen

zijn Eugène Roetener en Marie Callemien. Ze zijn in 1916 naar Voorst gekomen en blijven tot eind 1921 op Enkstein wonen. Dan keren ze terug naar België. Een verpleegster en een huishoudster wonen ook in de villa.

Interessant. Het wordt nog boeiender als blijkt dat Eugène Roetener schrijver is. Hij publiceert een drietal Franstalige boekjes over zijn belevenissen tijdens de 'grote oorlog'.

Een van de boekjes, 'Impressions et croquis de Hollande', gaat over zijn tijd als Belgische vluchteling in Nederland. In een recensie in de Telegraaf van 1 september 1915 worden twee uitgaven besproken. De recensent is zeer ingenomen met de boekjes. Hij roemt de eenvoudige schrijfstijl van Roetener "zonder eenige literaire of polemische aanstellerij (E). De over-

heerschende doorlopende toon van deze bannelingenliteratuur is weemoed, stil, maar moedig gedragen verdriet over redeloos verloren geluk".

Het boekje wordt op drie plaatsen in Nederland bewaard, waaronder in de bibliotheek in Arnhem. Dat moet ik maar eens gaan lenen: wie weet, misschien staat er informatie over Voorst in.

Zo zie je maar weer, hoe boeiend de geschiedenis kan zijn. Van het een kom je op het ander. Er zijn ongetwijfeld nog veel meer interessante verhalen te vertellen over de periode van de 'grote oorlog' in de gemeente Voorst, maar helaas is archiefonderzoek zeer tijdrovend. Mij ontbreekt vaak de tijd, maar voor wie wil: elke maandag is de studiezaal van het gemeentearchief geopend van 9.00 tot 17.00 uur. Van harte welkom!

Belgische vluchtelingen in de Buitensociëteit aan de Twelloseweg, foto J.H. Rutgers
De afbeelding is afkomstig uit de collectie van het SAB (Stadsarchief en Athenaeumbibliotheek)

Met de pen door Voorst

Tekening: Jan Lubberts
Tekst: Ada van der Goot-van Eck

Carbidschieten met melkbussen

Een populaire bezigheid rond de jaarwisseling in veel dorpen, met name in het oosten en noorden van ons land. Het veroorzaken van lawaai rond de jaarwisseling -nog zonder carbid- voert terug tot de Germaanse tijd waar de jaarwende werd gevierd met joelfeesten.

Carbid, een zachte steenmassa, produceerde men aan het einde 19e eeuw door samensmelting van cokes en gebrande kalk. Het werd voor de Tweede Wereldoorlog gebruikt als verlichting in onder andere fietslampen.

Door carbid in contact te brengen met water ontstaat een chemische reactie waarbij acetyleneegas vrijkomt. Dit gas wordt tot ontploffing gebracht door een brandende fakkel of lont voor de opening -aangebracht aan de onderzijde van de melkbus- te houden waarna het deksel

met een luide knal meters ver wordt weggeslingerd.

Dit oudejaarsritueel vindt plaats op akkers, op veilige afstand van de bewoning (hopelijk).

In sommige dorpen wordt geschoten met tientallen melkbussen, keurig in gelid, die kort na elkaar de gewenste knallen produceren.

In 2014 is het carbidschieten met melkbussen (als traditie in Drenthe), geplaatst op de Nationale Inventaris Immaterieel Cultureel Erfgoed in Nederland.

Gevelstenen, muurankers en uithangtekens (5)

Over het vastleggen van de objecten

Ed en Corrie Stol

Voortgang in de verwerking van de documentatie en voortgang in het digitaal vastleggen van de objecten

Ons onderzoek naar gevelstenen en muurankers in de gemeente Voorst vordert gestaag. Onlangs is aan de OKV een gevelsteen (afm. hxbxd 30 x 34 x 4cm) overgedragen afkomstig uit de gevel van de voormalige villa *Dernhorst* aan de Rijksstraatweg in Twello. Deze steen van Belgisch hardsteen is een gefrijnde steen¹, met een gewicht van ± 20 kg. De tekst op de steen is: 'G.A.' (= Gerrit Alberts) en de datum: 6 mei 1868. Hij is door de eerste eigenaar geplaatst.

De OKV probeert deze gevelsteen op een plaats ingemetseld te krijgen dicht bij de oorspronkelijke locatie. U hoort van ons. Bij een bezoek aan de objecten hebben wij een vaste procedure: aanbellen, voorstellen en vertellen over het doel van onze komst. Ook vragen we toestemming om foto's te mogen maken voor ons OKV periodiek en/of ons boek-in-woording over gevelstenen en muurankers. De ontvangst en medewerking is doorgaans optimaal. De bewoners ontvangen een kort informatiebulletin met daarop ook ons adres en telefoonnummer. Mocht niet worden opengedaan dan doen we het infobulletin –voorzien van handtekening– in de brievenbus met daarop de datum en het tijdstip van ons bezoek en de mededeling dat wij de vrijheid hebben genomen om –met stilzwijgende instemming van de eigenaar– de verlangde foto's te maken. Zeer recent ontvingen wij een e-mail

van een echtpaar dat na thuiskomst het bewuste infobulletin had gelezen en heel blij was dat wij zoveel aandacht schenken aan de historische en bouwkundige aspecten in het verleden en dus ook aan hun jaartalankers (1990). Omdat het een nieuw woonhuis betrof had dit onze aandacht getrokken. Doorgaans hebben nieuw gebouwde panden geen muurankers, laat staan jaartalankers, omdat zij ook niet nodig zijn. Na een afspraak gemaakt te hebben voor een bezoek, werden we gastvrij ontvangen en kregen wij antwoord op onze vragen. Ook op onze vraag over het waarom van jaartalankers aan een bijna nieuw huis, maar dat komt in het boek te staan.

¹ Een steen met een geribbeld oppervlak in de vorm van een serie ondiepe richels

Genealogische nieuwtjes

werkgroep genealogie

De volledige CBG-collectie Familieadvertenties tot 1970 is nu van A t/m Z nader ontsloten. De ontsluiting betreft van iedere advertentie in de collectie de volledige familienaam, voornamen of initialen, jaar en plaatsnaam en de naam van een eventuele huwelijkspartner en/of moedersnaam. In totaal heeft de nadere ontsluiting bijna 10 miljoen persoonsvermeldingen opgeleverd.

Voorheen kon men in de collectie *Familieadvertenties tot 1970* alleen op familienaam zoeken. Bij grote namen, met soms vele honderden of zelfs duizenden familieadvertenties, gaf dit de onderzoeker veel bladerwerk. De gedetailleerde nieuwe metagegevens worden bij het zoeken via de Centrale catalogus op de website van het CBG (openingspagina rechtsboven) in de resultatenlijst getoond.

Dit stelt de zoeker in staat om met grote mate van waarschijnlijkheid vast te stellen of de gezochte persoon er bij zit. In geval van grote namen zoals de Boer en Jansen hoeft een onderzoeker dan veel minder te bladeren. Het leidt er tevens toe dat nu bij het zoeken op een bepaalde achternaam ook resultaten worden gevonden in advertenties van andere naamdragers.

De gevonden advertenties kunnen als gebruikelijk worden geraadpleegd in de *Digitale Studiezaal* in ruil voor betaalde eenheden. Vrienden van het Cenraat Bureau voor de Genealogie (CBG) beschikken jaarlijks over 500 gratis eenheden en ontvangen korting bij de aanschaf van extra eenheden. De familieadvertenties zullen in de nabije toekomst ook via WieWasWie te vinden zijn, waarbij dan ook op twee namen zal kunnen worden gezocht.

De genealogische dag van de OKV in 2015 staat in het teken van "Herbergen in de gemeente Voorst". We hebben een aantal herbergen en andere uitspanningen gekozen waarvan we de geschiedenis en de vroegere bewoners in kaart brengen. Vind u/jij het leuk om hieraan mee te doen?

Stuur een mailtje naar genealogie@OKVvoorst.nl voor meer informatie.

Van de heer A. Driessen uit Lichtenvoorde en de heer B. Hulleman uit Deventer ontvingen we genealogische gegevens, waarvoor hartelijk dank.

expert Expert Twello	 zedwell finance & organisatie www.zedwell.nl E info@zedwell.nl M 06 - 53678562 Koningin Wilhelminaweg 15 7391 ER Twello
---	--

Vliegveld Teuge, hoe het begon in 1934

Auke Vlietstra

In 2016 is het 80 jaar geleden dat Vliegveld Teuge officieel in gebruik werd genomen. Maar al op 24 mei 1934 werd in hotel Wely in Deventer een lezing gehouden over zweefvliegen door de toen bekende sportvlieger ir Oyens. Op diezelfde avond besloten de heren H.J. Ankersmit, directeur van de toenmalige N.V. Ankersmit Katoenfabrieken en de directeur van de voormalige Deventer Radio Centrale, A.L. Bauling, tot de oprichting van 'De Deventer Vliegclub' die later, toen bleek dat een vliegveld bij Deventer onmogelijk was, werd omgedoopt tot 'Vliegclub Teuge'.

DEYENTER Vliegclub

Gisteravond is in hotel Van Wely de oprichtingsvergadering van de Deventer Vliegclub gehouden, onder leiding van den heer A. L. Bauling, die o.m. mededeelde, dat ongeveer 1500 bezoekers Zondag j.l. de demonstraties, welke uitstekend zijn geslaagd, in het Sportpark hebben bijgewoond.

Deze demonstraties leidden er toe, dat de burgemeester van Holten, A. P. R. C. baron v. d. Borch v. Verwolde, zal uitzien naar een geschikt oefenterrein in den Holterberg.

Van belang is ook, dat er contact is verkregen met de Amsterdamse Zweefclub.

In het bestuur werden daarna gekozen de heeren A. L. Bauling, voorz., J. Ankersmit, vicevoorz., A. Kelderman Jr., secr., S. Kruithof, penningm., Iserlof, commissaris.

Het blijft snel gaan want op woensdag 13 juni verscheen er in het Deventer Dagblad op de voorpagina een artikel over het belang van het ontwikkelen van een luchthaven in Deventer, met de volgende oproep:

"Daarom, Deventernaren, gij die uw stad toch niet in de schaduw gesteld wilt zien van steden als Zwolle en Zutphen, gebruik uw tijd en ijvert zonder ophouden voor het aanleggen van een luchthaven!"

[illegible]

Al op 7 juni vond in hotel Wely de oprichtingsvergadering van de "Vliegclub Deventer" plaats. De eerste bestuursleden waren de heer A.L. Bauling, voorzitter, H.J. Ankersmit, vice-voorzitter, A. Kelderman jr., secretaris, S. Kruithof, penningmeester. In hetzelfde verslag van die vergadering wordt vermeld dat de burgemeester van Holten zou uitzien naar een geschikt oefenterrein in de Holterberg.

Al snel bleek dat binnen de gemeentegrenzen van Deventer geen ruimte was voor een vliegveld en op 3 september 1934 ondertekenden mr. A.C. Baron van der Feltz (burgemeester van Voorst) en H.J. Ankersmit een brief aan de minister van Waterstaat omtrent de aanvraag voor goedkeuring van een luchthaventerrein in Teuge.

In december 1934 kreeg de exploitatiemaatschappij "N.V. Vliegveld Teuge" toestemming van de minister van economische zaken om te starten met de aanleg van een vliegveld door middel van werkverschaffing, onder leiding van de Nederlandse Heidemaatschappij.

Het Deventer Dagblad publiceert op 28 december 1934 het volgende artikel:

Een groot vliegfeest
te De Teuge.

Ter gelegenheid van de opening van het streekliegveld aldaar, vermoedelijk in het najaar van 1935.

Aangenien (dare alle voorbereidingen voor de
stichting van de Naamlooze Vennoetschap tot
exploitatie van een streeksvliegveld te Tonge zijn
getroffen, hebben wij inlichtingen ingewonnen
bij den initiatiefnemer tot de plannen, den heer
H. J. Ankersmit, die o.m. mededeelde, dat de
minister van Economische Zaken de uitvoering
der werkzaamheden op het terrein in werkver-
schaffing heeft goedgekeurd. De regeling be-
rust bij het gemeentebestuur van Voorst, ter-
wijl de leiding van het werk is opgedragen aan
de Nederlandsche Heide-Maatschappij.

Reeds te men begonnen met het treffen van de noodige voorzieningen voor het uithakken van het veld en begin Januari zal de eerste ploeg arbeiders te werk worden gesteld. Het zijn allen werklouers uit de gemeente Voorst.

voorlopig 20 of 30, doch zoo spoedig mogelijk wordt dit aantal uitgebreid tot ongeveer 100.

Aanvankelijk wordt begonnen met het „op-
halen" van afwateringskanalen, aansluitende
op het kanaal van den polder de „Veluwe".

Daarna volgt het leggen der drainoringspijpen door het geheele terrein, de egalisatie en verder het omleggen van een weg. Na de bemesting wordt er gemaaid, indien het weer meewerkt: waarschijnlijk eind April. Hierbij zij opgemerkt, dat een deel van de oude grasmat gebruikt kan worden.

VLEGWEEK.

In den nazomer, ongeveer begin September, hoopa men het terrein officieel te kunnen openen, ter gelegenheid waarvan gedurende een week een groot vliegfeest zal worden georganiseerd, o.m. met rondvluchten van de K.L.M., demonstraties van sporttoestellen e.d.

Tegse zal dan den hachidoop ondergaan en nu reeds mag wel voorspeld worden, dat deze vliegweek de belangstelling zal genieten uit wijden omtrek.

De exploitatie-onderneming draagt den officiëlen naam „N. V. Vliegenveld Teuge“.

In het Raad van Commissarissen hebben zitting de burgemeesters der gemeenten Deventer, Voorst, Zutphen en Apeldoorn, verder de heer H. J. Ankersmit voor de N.V. Ankersmit's Kaatoenfabrieken en de secretaris van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Salland, terwijl deze Kamer nog een lid zal aanwinnen. Zij voert tevens de administratie tegen een geringe vergoeding.

Wij den Raad van Commissarissen wordt het dagelijks bestuur gekozen, bestaande uit drie vertegenwoordigers.

Voorts vernamen wij, dat met de K.I.M. en de Nationale Luchtvaartschool reeds onderhandelingen zijn geopend omtrent verschillende mogelijkheden, doch deze besprekingen zullen eerst in 1935 haar beslag kunnen krijgen.

Mechten sich in het voorjaar ongunstige

weersomstandigheden doen gelden, dan zou daar-
door de opening vertraagd kunnen worden, maar
in ieder geval is het streven er op gericht, den
grootst mogelijken stroom te betrachten.

Tenslotte zij nog medegedeeld, dat het terrein afmetingen heeft van 904 meter, terwijl de kortste zij 100 meter bedraagt.

Voorloopig zullen er geen gebouwen worden geplaatst, doch zodra de behoefte zich doet gevoelen, wordt ook hiera voorzien.

Jeugdherinnering aan Vliegveld Teuge

Bertus ten Bosch

Onze trouwe medewerker Bertus ten Bosch liep als kind met zijn buurmeisje van Terwolde naar Teuge om te kijken of er iets te zien was van de vliegtuigen. Zijn eerste herinneringen aan het vliegveld schreef hij op verzoek van de redactie op.

Als jongetje van een jaar of tien liep ik vaak samen met mijn buurmeisje van Terwolde, waar ik woonde aan de Wijkseweg, naar Teuge in de hoop dat er een vliegtuig de lucht in ging. Dan zaten we samen aan de rand van de sloot te wachten of er

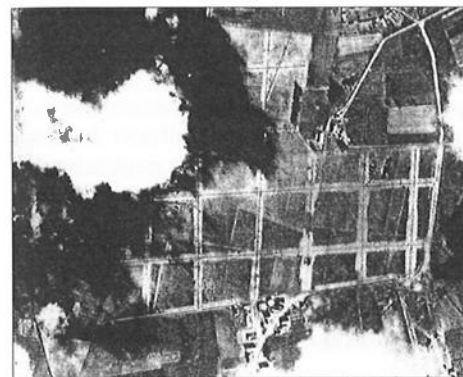
De "Anfänger", het eerste zweefvliegtuig op Teuge. (Foto coll. B. ten Bosch)

iets gebeurde. Vaak was er niets te zien en liepen we teleurgesteld weer naar huis. Aanvankelijk was het vliegveld een grote grasvlakte die aan Berend de Groot toebehoorde en waar een kudde schapen liep. Vliegtuigen waren er nauwelijks. Als er wel een vliegtuig de lucht in ging, dan dreef Berend eerst de schapen in een hoek van het veld.

Ik kan mij herinneren dat er een vliegtuig was van Ankersmit en een van Bauling. Het vliegtuig van Bauling was als ik mij het goed herinner een rode tweedekker. Ook beschikte de vliegclub over een zweefvliegtuig, een zogenaamde "Anfänger". Dat was een houten constructie met een stoeltje waar de vlieger open en bloot op zat.

De lier, die de zwever op moest trekken,

was een vrachtauto met dubbele luchtbanden achter. De auto stond met de neus richting het vliegtuig. Van de achterwielen van de auto was één band verwijderd en op die kale velg was de kabel bevestigd. Het wiel werd opgekrikt en kon zo vrij draaien. Als de zwever opgetrokken was, kon hij net een halve cirkel draaien en stond dan weer aan de grond.

De Duitsers hebben op het vliegveld een netwerk van haaks op elkaar staande greppels gegraven om de geallieerden te beletten op het vliegveld te landen. (Foto RAF 1943).

In de oorlog namen de Duitsers het vliegveld in beslag en bouwden er bunkers en ruimten waar vliegtuigmotoren werden getest. Dat geluid van die motoren was in Terwolde nog duidelijk te horen. Tegen het eind van de oorlog werden er sleuven over het veld gegraven, om de geallieerden te beletten om op het vliegveld te landen. Na de oorlog kwamen er geleidelijk meer vliegtuigen op Teuge en de instrumenten in de cockpit werden steeds verfijnder. Die instrumenten hadden veel te lijden tijdens de start over dat hobbelige grasveld.

Naschrift redactie:

De redactie zoekt foto's van de aanleg van het vliegveld in 1935, maar ook van activiteiten op het vliegveld in de periode 1934-1955. Deze mogen naar kroniek@okvvoorst.nl of kom naar de OKV studieruimte om ze te laten scannen. Ook ander materiaal is welkom!

Dat leidde er toe dat er in 1979 een verharde baan werd aangelegd. Dat ging niet zonder slag of stoot. Een familie die een boerderijtje in het verlengde van de startbaan had gekocht begon toen te klagen over vliegtuiglawaai. Dat protest is gevoerd tot de Raad van State en de Heide Maatschappij, die de verharde baan aanlegde, haalde de machines weg toen de baan half klaar was. Na een halfjaar kon het werk worden hervat.

In de jaren vijftig van de vorige eeuw werden er in de gebouwen die door de Duitsers gebouwd zijn, Molukkers gehuisvest. Nog weer later werd het een militair kamp. De meeste gebouwen zijn naderhand afgebroken.

In 2003 is de noord-zuidgrasbaan (03-21) gesloten en al het vliegverkeer gaat nu over de verharde baan (08-26) die in 2007 verlengd is naar 1199 meter. Teuge is een moderne luchthaven geworden met een nieuw havengebouw en baanverlichting, waar ook zakenvluchten plaatsvinden. Ik heb de ontwikkeling van vliegveld Teuge met belangstelling gevolgd en kom er nog vaak en ik niet alleen, met mooi weer komen er honderden mensen naar Teuge om te kijken naar de vliegtuigen, zweefvliegtuigen en parachutisten.

Ik hoop dat dat zo mag blijven.

Bij de samenstelling van het artikel over het begin van Vliegveld Teuge is gebruik gemaakt van een artikel uit het blad Rolroer van de Vliegclub Teuge, geschreven door Roy P. Wassink. (2001, nr. 1) en van diverse dagbladen op Delpher en SAB.

Het einde van kamp Linthorst

Bert Elfrink

In het vorige nummer van Kroniek stond onder het kopje: "Flipje Kind en het kamp van Linthorst" een artikel van Wim Tempelman over werknemers van vleesfabriek Linthorst in Twello. In de Tweede Wereldoorlog werden die werknemers door hun werkgever ondergebracht in een barak in Spanga (Zuidwest Friesland). Dit om tewerkstelling in Duitsland te voorkomen. Er verbleven daar ongeveer twintig jonge mannen, die zich dagelijks bezig hielden met ontginningswerk in de woeste maar mooie contreien van de Stellingwerven en formeel geen onderduikers waren. Eén van hen was Bert Elfrink. Via Jan Siero (medewerker van de OKV) ontving de redactie een al eerder geschreven verslag van zijn terugkeer uit Friesland in november 1944.

Het was in november 1944. In de N.O. polder (N.O.P.) ook wel het Nederlands Onderduikers Paradijs genoemd, hielden de Duitsers een grote razzia. De hele dijk langs de polder was afgezet en stond vol met Duitse wagens. Voor de mensen in de polder was geen ontsnappen mogelijk toen de polder door de Duitsers werd

uitgekamd. Het kamp Linthorst lag nog geen twee kilometer buiten de dijk tussen Kuinre en Lemmer en we konden de auto 's daar goed zien staan. We voelden ons niet zo veilig en de meesten waren al naar huis gegaan. De laatste tijd sliep ik 's nachts bij een boer in de koeienstal, daar was het lekker warm en 's morgens werd

Paard en wagen van boer Wichmink, een boer uit de buurt van het kamp Linthorst. Naast hem op de bok zit Roelof Nijdeken van het kamp, verder zijn er geen namen bekend. Het bijzondere aan de wagen was dat die met de voeten werd gestuurd.

Kalenberg in de Weerribben

je soms wakker gemaakt door een scherpe koeientong. We waren in het kamp nog met ons vieren over en de winter was in aantocht. Het einde van de oorlog was al zo vaak voorspeld. Maar na de slag om Arnhem zag het er voorlopig nog niet naar uit. We besloten samen om maar naar huis te gaan. We hadden een route uitgedacht om zo veilig mogelijk te gaan. Openbaar vervoer was er eind 1944 niet meer, de spoorwegen staakten en bussen en taxi's waren er ook niet meer. Het enige dat reed was Duits. Het meest veilige was om te gaan wandelen. Aldus werd besloten.

En op een druilerige woensdagmorgen zijn we met ons vieren als laatste bewoners vertrokken uit kamp Linthorst in Spanga. Dat waren Theo van Uden, Arnold Gensen, Hein van de Linde en Bert Elfrink. Het riviertje de Linde is daar de provinciegrens tussen Friesland en Overijssel. We waren er gauw over. De eerste plaats op onze route was Ossenzijl. Toen we er bijna waren was er een „goede” politieagent die ons waarschuwde voor een razzia in Ossenzijl. Hij gaf ons de raad om de Giethoornse polder door te trekken, daar liepen paden door waar geen auto kon rijden. We weken hiermee wel van de geplande route af. De streek waar we doorheen kwamen bestond uit smalle paden met schelpengrit erop. Het eerste dorpje dat ik me nog kan herinneren heet Muggenbeet en een iets

grotere plaats was Kalenberg. Later hoorde ik we door 'de weerribben' zijn gegaan. We waren nu vlak bij Vollenhove en dat lag op onze oorspronkelijke route. Het was al diep in de namiddag en we besloten onderdak te zoeken voor de nacht. We gingen naar een boerderij en de boer, een al wat oudere man, nodigde ons meteen binnen. We hadden er op gerekend dat we bij de koeien zouden slapen, maar hij had slaapkamers voor ons. We kregen te eten en 's avonds koffie of wat daar in 1944 voor door moest gaan. We vertelden hem dat we het plan hadden om bij Zalk de IJssel over te gaan omdat je bij grote plaatsen als Kampen of Zwolle zeker controle kon verwachten, vanwege het spergebied. Hij vroeg hoe we daar dachten te komen omdat hij had gehoord dat alles in dat gebied onder water stond, omdat men de bemaling had gestopt. Maar als het ons lukte om Zalk te bereiken moesten we zeker bij zijn schoonzoon aangaan die daar een bakkerij had. Ik meen dat die Blom heette (zijn schoonvaders naam was Den Ouden). Die zou ons wel verder helpen, indien nodig. De volgende morgen kregen we een goed ontbijt met spek op het brood en brood voor onderweg. We namen afscheid en vol goede moed gingen we op weg richting Genemuiden. Daar moesten we met een pont het Zwarte Water over.

De veerpont bij Genemuiden, foto canon Genm.

Toen we aan de overkant aan wal uitstapten kwam er uit een weg recht voor ons een groep Duitsers aan die schreeuwden: "Stehen bleiben". We liepen als hazen een weg rechts van ons in en die maakte al gauw een flauwe bocht naar links. Daar zijn we een huis binnengevlucht en de bewoners snaptten het meteen. Ze hadden een oud huis met een bedstede. Daaronder was een ruimte waar we met ons vieren inpasten er werd een luikje voorgezet en daar weer twee zakken aardappelen voor. Later, toen het gevaar geweken was hebben we er nog lekker aardappelen met paling gegeten. Die man was palingvisser en doodgraver. Aan de andere kant van de weg was het een grote watervlakte en van hier uit was het niet mogelijk om richting Zalk te lopen. Ze vertelden ons dat we tot Hasselt moesten gaan omdat de polder daar wat hoger was en het misschien daar zou lukken. Iets voor Hasselt zijn we de Mastenbroekse polder in getrokken. Daar kwam het water nog zo halverwege de

laarzen maar gelukkig werd dat later beter. Je kunt je niet voorstellen hoe moe je wordt als je tien kilometer door het water moet lopen. We waren blij dat we voor het donker in een plaats met boerderijen waren en om onderdak konden vragen. De eerste boer die we vroegen vond vier man wel te veel; achteraf kan ik me dat wel voorstellen. Er kon twee man blijven. Theo en Arnold hebben we daar gelaten en Hein en ik zijn naar de volgende boerderij gegaan waar we direct binnen moesten komen en er blijven konden, dat was bij de familie Pelleboer. Jaren later was er een weerman bij de televisie die kwam daar ook vandaan. We hebben daar een hele gezellige avond gehad. De volgende morgen werden we voorzien van een lekker ontbijt en nog wat voor onderweg. We namen afscheid en bedankten voor het onderdak. Ons oorspronkelijke plan om in de morgenschemer de IJssel over te steken was mislukt, want het was al lang licht. We vonden wel een schipper die ons per roei-

boot wilde overzetten. Hij had zijn schip aan de kant liggen, want de jachtbommenwerpers schoten op alles wat bewoog. Zijn vrouw en kinderen waren bij familie aan de wal onder gebracht. We hadden nauwelijks voet op Gelders bodem gezet toen er een marechaussee te voorschijn kwam, hij had nog het oude uniform aan met die witte tressen op de borst. Die waren meestal wel betrouwbaar, beter dan „Schalkhaarders". We werden gewaarschuwd niet naar Zalk te gaan vanwege razzia en verderop niet te dicht bij de IJssel te blijven. Ons bezoek aan bakker Blom kwam hiermee te vervallen. Dus konden we beter opschieten maar we moesten wel een paar maal de bosjes in omdat er zo nu en dan Duitse militairen met wapens voorbij kwamen. We hadden besloten niet meer met ons vieren bij elkaar te lopen maar met z'n tweeën en

de andere twee op gezichtsafstand er achter. In Hattermerbroek, waar nu dat grote verkeersknooppunt is bij Zwolle, kregen we contact met een verpleegster. Of het een wijkzuster of een vroedvrouw was weet ik niet. Maar zij kende een weg door de bossen naar Wapenveld. We hadden al hoop gekregen om 's avonds thuis te zijn, maar dat lukte niet. We kwamen tot ergens boven Oene en kregen daar onderdak bij de familie Tessemaker die ons ook gastvrij ontving. De volgende morgen zijn we vertrokken, eerst een stuk met paard en wagen, de zoon had een melkriet. Van Oene zijn we naar Nijbroek gelopen en van daar naar de Kadijk. Daar is een weg naar de Boevenbrinkstraat en toen door naar de Duistervoorde en ik naar de Basseltlaan. Om elf uur zaterdagmorgen was ik thuis.

Onderwaterzetting polder Mastenbroek eind september 1944, foto J. van Ittersum

Hof van Twello

Rijksstraatweg 17a - 7391 MH Twello
Tel. 0571-270014
www.hofvantwello.nl

Voor Catering en Blote Voetenpad:
06-12635320
info@hofvantwello.nl

Geopend:
Dinsdag t/m zondag van 10.00 tot 17.00 uur.
Van 1 november tot 21 maart dinsdag en zondag gesloten.

Lekker | | Lokaal

Al meer dan 800 jaar wordt er geboerd op de grond waar nu Hof Van Twello gevestigd is. En dat niet zonder reden. In de bodem bevinden zich leem en oerlagen die het waterhoudend vermogen van de grond verhogen. En dat was veel waard in een tijd zonder beregeningsinstallaties. Nog steeds profiteren wij van deze bodem-eigenschap. Onze wijngaard bijvoorbeeld groeide zeer voortvarend weg, en ook onze groenten, kleinfruit en boomgaarden hebben elk seizoen baat bij deze prima groend. Het bewijs leveren wij elke week in onze streekwinkel waar niet alleen onze eigen producten maar ook die van andere ambachtelijke producten uit de streek te koop zijn. Van karnemelk tot geitenkaas, van hertenvlees tot de heerlijkste biefstukken. Ook voor al uw catering staan wij klaar!

Informeer hier eens naar: info@hofvantwello.nl

Elke dag een streekmenu

Tussen oude paperassen van mijn moeder vond ik een door haar uitgeknipte en zorgvuldig bewaarde advertentie. De tekst intrigeerde mij, al kon ik deze niet direct plaatsen. Ook stond er geen datum- of bronvermelding op, maar het lag voor de hand dat ze het uit het 'Deventer Dagblad' had gehaald. De opvolger hiervan - 'De Stentor' - verwees mij naar het Deventer 'Stadsarchief en Athenaeumbibliotheek', waar de kranten vanaf 1869 tot 1945 zijn in te zien.

Dat kan zelfs digitaal, vanaf de eigen computer via www.sabinfo.nl, een aanrader!

WINTERHULPCOLLECTE

De huis aan huis Winterhulp Collecte op Zaterdag j.l. bracht f 516,77 en Mark 4,87 op.

Voor het oogenblik zijn wij tevreden, wij kunnen gedurende de eerste weken weer velen helpen.

Wij danken de Deventer Burgerij dan ook voor hun offerzin. Bijzonder trof ons de Gift van onzen Burgervader, burgemeester Wttewaall. Van hem mochten wij een dubbeltje (zegge tien cent) ontvangen. Wij hopen van harte dat de heer Wttewaall zich door zijn Gift zich persoonlijk niets zal behoeven te ontfeggen.

Van den heer M. Van Doorninck ontvingen wij niets. Deze philanthroop geeft volgens zijn zeggen alleen aan het Crisis Comité.

Dit fonds'is opgeheven, naar wij meenen, sinds twee jaar.

NATIONAAL SOCIALISTISCHE VOLKSZORG.

Met zoektermen als 'Winterhulp', 'Winterhulpcollecte' en andere zocht ik naar de bron, maar zonder resultaat. Tot ik de achterkant van het knipseltje bekeek, die leidde mij al snel naar "De Koerier Deventer Dagblad" van 28 oktober 1940. Het snuffelen in deze krant uit mijn jeugd bracht een tijd terug die nog wat killer was dan de huidige. En vooral kwam ik tot de ontdekking dat ik mij nooit had gerealiiseerd dat de sporen van de bezetting al zó kort - vijf maanden! - na het uitbreken van de oorlog zo duidelijk zichtbaar waren. Op de voorpagina, direct onder de kop van de krant staat het artikel "Winterhulp

Nederland - Een stichting van den Rijkscommissaris". Hierin wordt uitgelegd met welke goede bedoelingen Seyss Inquart op 22 oktober 1940 zijn nieuwe stichting heeft opgericht.

"Doel is (...) behoeftige Nederlandsche staatsburgers zonder aanzien des persoons hulp en ondersteuning te verschaffen. De hiervoor noodige middelen worden - ongeacht de giften, welke de rijkscommissaris de stichting zal doen toekomen - door vrijwillige bijdragen in geld en goederen van de in het bezette Nederlandsche gebied levende Nederlandsche staatsburgers verkregen. (...)"

Een uitgaansverbod voor het gehele land

Tusschen 12 en 6 uur 's nachts sluit men alle huizen
en het afsluiten moet openbaar bekant

Voor het laatste maal zal op 31 October 1940 voor alle huizen het uitgaansverbod van het land worden afgevoerd. Het uitgaansverbod wordt opgeheven.

Het artikel wordt geflankeerd door een stuk over het per 31 oktober ingestelde uitgaansverbod.

Op dezelfde voorpagina een uitgebreid artikel onder de kop: "Joodsche ondernemingen tot aangifte verplicht". Daarin wordt uitgelegd wanneer ondernemingen zich als "Joods" moeten melden. In het stuk wordt het begrip "Jood" duidelijk uitgelegd, dit alles natuurlijk om de komende confisquering van dergelijke bedrijven te vergemakkelijken.

Al bladerend vond ik op pagina 4 tussen andere advertenties het evenbeeld van mijn moeders knipsel.

Direct naast de advertentie van de "Nationaal Socialistische Volkszorg", die ongetwijfeld moeders leedvermaak heeft opgewekt, adverteert Woninginrichting Van der Vat uit de Lange Bisschopstraat

VERDUISTERINGSSTOF

voor overgordijlen.

Directe moderne tinten, als bruin, beige, groen, blauw.

(20 cm breed - f 2,25 per meter)

Deze stof is volkomen lichtdicht en daerbij VRIJ VAN DISTRIBUTIE.

Verkoop een WELWELSHOOROOM, Lange Bisschopstraat - best Grote Overstraat.

van der Vat

WONINGINRICHTING

Lange Bisschopstraat 25 - Deventer

Met elkander Voor elkander

Winterhulp

Nederland

Collecte 28 Februari en 1 Maart

25 met "Verduisteringsstof voor overgordijnen in diverse modeltinten, volkomen lichtdicht en vrij van distributie." En onder het machteloos-boze stukje van de "Winterhulpcollecte" staat een bescheiden annonce van de Gebroeders Cohen uit diezelfde straat met niets anders dan de tekst: "Onze zaak is de gehele dag geopend, ook in de middagpauze. Deze week van 8.30 tot 18.30 uur."

Toen nog wel.

Onze zaak is de gehele dag geopend, ook in de middagpauze.

Deze week van 8.30 tot 18.30 uur.

GEBR. COHEN,
Lange Bisschopstraat 1.

Fa. J. NIJENHUIS - UW POELIER

TELEFOON 2676

Voorst schrijft geschiedenis.....

...op Beekzicht, een drieluik

redactie kroniek

Op 18 november ging het project 'Herbergen langs de straatweg' van start op het landgoed Beekzicht. Er was voor Beekzicht gekozen omdat de voormalige villa op de plek werd gebouwd waar van 1690 tot 1813 herberg 't (Rode) Hert of Hart stond.

De deelnemers kregen presentaties voorgeschoteld van Willem de Beaufort (Beekzicht) over de geschiedenis van het landgoed en van Jan Groenenberg over brouwerijen, tapperijen en herbergen in de gemeente Voorst. Gerrie Groenewold maakte een verslag.

Tinus van het Slyck schreef een gedicht over het landgoed en Bert van den Beld maakte op verzoek van de redactie een verhaaltje over de oude watermolen op het landgoed, waarvan een afbeelding opdook op de genealogische dag in september.

Landschapsplan

Tinus van het Slyck

"Adelaar", slijkste hoeve van disse hele streek
(eertieds ha'j doar ok 't Rooie Hart', as harbarg bi de beek);
ontmoeting noe veur lessellandschap-liefhebber en warker,
op loopofstand van Niejenbèek en een Romaanse karke.

De "Spaanse Ruiters" kapt het holt dat deurstroming belet,
maar heb ok kröompken met hun plan veur opbouw neer'ezet:
een kleurig schilderietjen van de mölle an het water,
zoas't doar vrogger was en worden kan weer later.

Met 't waterschap goat wi op pad langs nije bèek van toen,
die kronkelt noar de lessel toe, vol water elk seizoen.
Ôfwatering verzörgt zien breur, die hoger löp en rechter,
maar disse nije, olde beek liekt noe al völle echter.

Hee voert ons noar een wiede hank met reigers gries en wit,
een stuksken van een olde diek waar iesveugeltjes in zit.
De takkendammen doar belet water vlug vot te stromen.
De monding van de waterweg wordt hier verhuld deur bomen.

Route deur knökkel en deur bos onthult niet 't fundament
van watermölle die doar lag, bi insiders bekend
en kump terugge as het lig an Spaanse Ruiterbent.

Landgoed Beekzicht in Voorst

Gerrie Groenewold

Rond 1820 koopt mr. Hendrik Jan Thooft (1787-1866) uit Zutphen landbouwgronden en de 17e eeuwse herenboerderij De Adelaar, toen nog den Arend geheten, ruim 20 hectare groot. De pachter en vorige eigenaar (Frederik Massink) verplichtte zich bij de verkoop een kamer voor die nieuwe eigenaar in de boerderij te reserveren. Dit gebruik is tot begin 20e eeuw voortgezet. Met deze aankoop werd de basis gelegd voor de vorming van het landgoed Beekzicht.

Rond 1844 verschijnt de naam Beekzigt voor eerst op de zogeheten "IJsselkaart van Van der Kun en Musquetier". Op de kaart van Hottinger (1781) staat bij de plaats van het oude huis Beekzicht een erf met de naam 'Het Hart' vermeld, op de kadastrale kaart van 1832 'Het Hert' genoemd. Dit was een herberg en deze lag juist ten zuiden van de Voorsterbeek aan de westkant van de straatweg door Voorst.

Rond 1900 is het landgoed al 350 hectare groot. Bij het overlijden van Jacobus Thooft in 1902 worden zijn bezittingen verdeeld onder de drie broers Bosch Ridder van Rosenthal. De Voorster goederen komen in eigendom van L.H.N. Bosch Ridder van Rosenthal (1884-1953). Begin twintigste eeuw verwerft deze de uitgestrekte gronden van het Appensche Veld. De boerderij Groot Hissink koopt hij in 1939 aan.

De Voorster goederen gaan na overlijden van L.H.N. Bosch van Rosenthal over op zijn oudste zoon L.H.N.F.M. Bosch van Rosenthal (1914 - 2004). Deze richt met financiële steun van zijn vrouw J.M.A. den Tex in 2000 de besloten vennootschap Landgoed Beekzicht B.V. op. Het dagelijkse beheer van het landgoed wordt gevoerd door een toezichthouder die in dienst is van het landgoed. Sinds kort is de contractenadministratie gedigitaliseerd en ondergebracht bij een rentmeesterskantoor.

De brug aan de westkant van het landgoed, de verbinding tussen het bos en het huis.

Beekzicht is sinds enkele jaren gerangschikt onder de Natuurschoonwet. De Voorsterbeek doorsnijdt het gebied en vormt de ruggengraat van landgoed Beekzicht. Het landgoed ligt op de overgang van de Veluwe naar het dal van de IJssel. Tot diep in de twintigste eeuw stroomde het water van de Voorsterbeek vrij uit in de IJssel en kon omgekeerd het hoge water van de IJssel tot overstromingen van deze laagten leiden. De vele kolken in het gebied

zijn de stille getuigen van dijkdoorbraken en overstromingen. De veertiende-eeuwse Bandijk slingert parallel aan de Voorsterbeek door landgoed Beekzicht. Deze doet geen dienst meer als waterkering, maar vormt wel een belangrijk cultuurhistorisch element. Door de ligging landinwaarts en de begroeiing met bomen vormt hij tegenwoordig een uniek landschapselement. Het is de enige waterkering in Nederland die in een bos- en heidegebied ligt.

De oude watermolen

Bert van den Beld

Op de tentoonstelling tijdens de genealogische dag hing een pentekening van H. Veen met daarbij de vraag welke watermolen dit kon zijn. De heer A.J. van den Beld uit Voorst was er van overtuigd dat het de (afgebroken) watermolen in Voorst moest zijn. Bij vergelijking met oude foto's bleek dit helemaal juist. Op verzoek van de redactie zocht hij nog wat informatie over deze molen en vond ook een gedicht

pentekening H. Veen

Nederig ligt gij, kleine molen,
Waar de Voorsterbeek haar nat,
Kabbelend door gras en bloemen
Neer laat stromen op uw rad,
Dat zich omwendt onder 't ruischend Beekje
Dat op Beekbergs heide
Stil aan 't drassig zand ontglijdt.
Eeuwen zijn voorbij gevaren
Sinds de menselijke vlijt
Hier op 't rad uw stroom liet drijven
Om het graan tot meel te wrijven.

Het gedicht werd in 1876 gemaakt door Mr B.W.A. Sloet tot Oldhuis. De molen werd gebruikt voor het malen van graan. In 1930 ging hij door afbraak helaas verloren.

De molen aan de Voorsterbeek was een watermolen met twee onderslagraden. Dit in tegenstelling tot de andere watermolens op de Molenbeek en de Loenense Beek, die bovenslagmolens waren. De molen was eigendom van de kasteelheren van slot Nijenbeek. In 1930 werden de molenrechten door het bestuur van de Voorsterbeekpolder aangekocht van G.J. van Neck. De aankoop was noodzakelijk voor de op handen zijnde beekverbeteringen en de molen, die in vergaande staat van bouwvalligheid verkeerde, werd afgebroken. Pogingen om hem weer op te bouwen in het Nederlands Openluchtmuseum

De watermolen in 1901, foto gemaakt door L. Pot, hofarts op 't Loo te Apeldoorn

in Arnhem leden schipbreuk wegens geldgebrek. Van Neck had aan de Rijksstraatweg op de hoek met de Halmen een boerderij. In 1934, bij de verlegging en verbreding van de Rijksstraatweg werd de boerderij afgebroken en een stukje oostwaarts werd door Van Neck een huis annex café gebouwd. In het café kocht je ook de toegangsbewijzen voor het zwembad in de Zwarte Kolk.

Het andere zwembad in Voorst lag aan de overzijde van de Rijksstraatweg aan de Appen-seweg. Het heette Beekmeertje. De sloop van de watermolen in 1930 werd niet alleen toen, maar wordt nog steeds betreurd.

Bronvermelding:

Voor deze bijdrage is gebruik gemaakt van: Loenense Molenbeek, Martien Kobussen (1997).

Doorn & Van der Haar Computers

www.doornvanderhaar.nl

info@doornvanderhaar.nl

Vestiging Vaassen

Wilhelminaweg 3
8171 EJ Vaassen
0578 - 57 58 56

Verkoop - Reparatie - Websites

Vestiging Twello

H.W. Iordensweg 32A
7391 KB Twello
0571 - 29 80 80

Cloud - Onderhoud - Netwerken

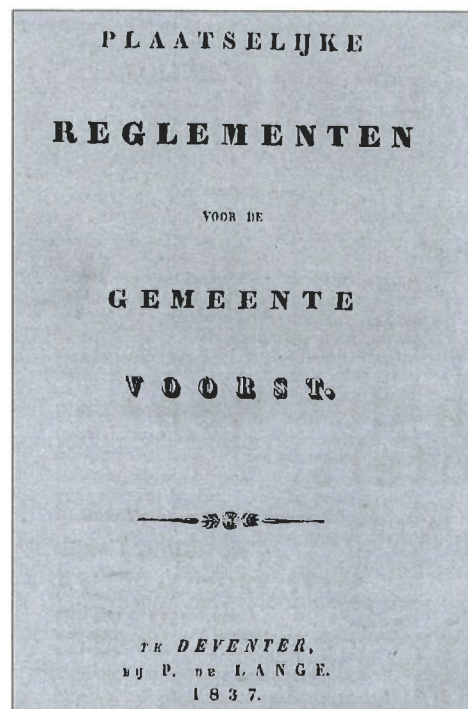
De regels in Voorst in 1837

Gerard Vrieling

We ontvingen van de heer A. Fransen, oud- gemeenteambtenaar te Twello, een boekje uit het begin van de gemeente Voorst. Het is een uitgave van P. de Lange, Deventer 1837. Het boekje bevat enige reglementen om het reilen en zeilen van de nieuw gevormde gemeente Voorst in goede banen te leiden.

Zo was er bijvoorbeeld het "Reglement op het amoveren of uitbreken van gebouwen in het Ambt Voorst (later gemeente Voorst)" [1825]

Art. 1: "Geen gebouw, perceel, loots of opstal, onder welke benaming ook, zal, binnen de gemeente gelegen, geheel of gedeeltelijk mogen worden gesloopt, af- of uitgebroken, zonder vooraf verlof van het plaatselijk bestuur." Ook tegenwoordig moet men hiervoor een vergunning aanvragen.

REGLEMENT op de zetting van het brood, voor het ambt VOORST.

(5)

Art. 7.

Schout en Assessoren zullen gedurig van tijd tot tijd, (doch niet op gezette tijden maar altijd onverwachts) of zelve op vorderen, of door vertrouwde, en door hen daartoe gekwalificeerde personen bij alle bakkers in de gemeente doen op halen het voorhanden zijnde brood of een gedeelte daarvan, waartegen de bakkers zich in geen deele zullen mogen verzetten, op poene eener boete van twaalf gulden iedere reize te verbeuren.

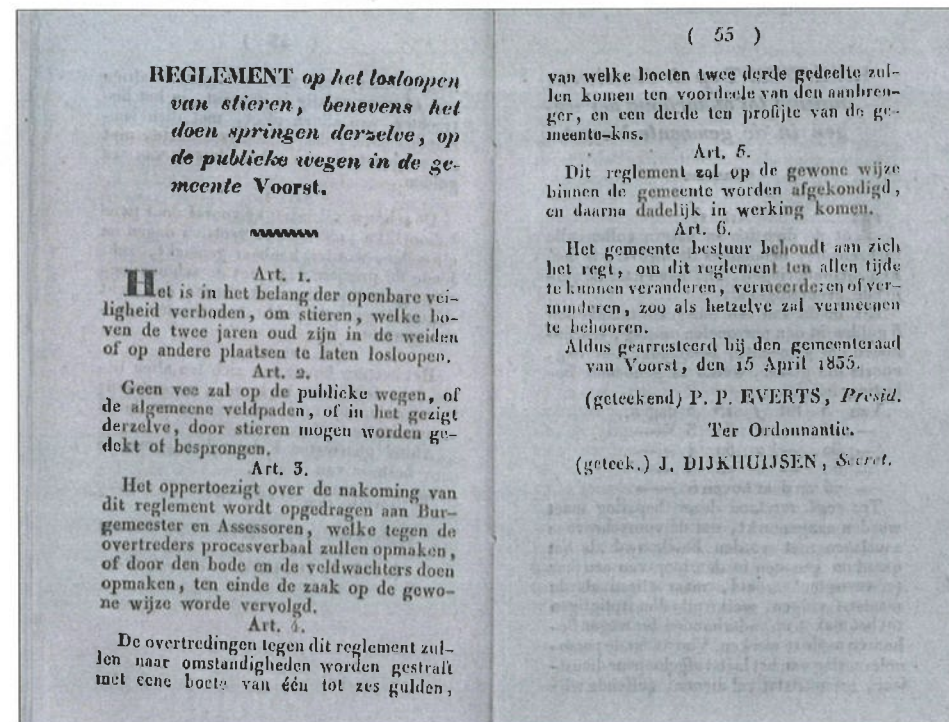
Art. 8.

Schout en Assessoren zullen alsdan dadelijk het gevondene of opgehaalde brood ieder afzonderlijk met behoorlijk geijkt Nederlandsch gewigt, in hunne tegenwoordigheid doen wegen, hetgeen conform de zetting goed van kwaliteit bevonden wordt, aan de respective eigenaren aanstonds te rug geven of doen geven, en hetgeen boven, of beneden de zetting, of ook van slechte en niet voldoende kwaliteit bevonden wordt, direct verbeurd verklaren, aan de armverzorgers ten behoeve van den armen doen toekomen, en de bakkers, bij welke hetzelfde bevonden is, bekeuren en de boete invorderen, overeenkomstig dit reglement, zoodanig dat ten opzichte van het wittebrood, een halflood, overwigt of onderwigt op iedere vijftien looden, geene bekeuring zal plaats hebben,

Of het "Reglement van orde tot instandhouding van het Burgerlijk Register." [1825]
Dit was een voortzetting van de Napoleontische wet voor de burgerlijke stand.

In 1829 werd bij Koninklijk Besluit verboden om lijken te begraven in de kerk en op de bij de kerk gelegen begraafplaatsen [ook dit was een verordening uit de tijd van Napoleon]. Daarom was het nodig om een apart reglement op te stellen voor het aanleggen, gebruiken en administreren van de begraafplaatsen in de gemeente.

Er moest nu dus een buiten de bebouwde kom een begraafplaats door de gemeente aangelegd worden. Alleen het kerkhof in Nijbroek mocht blijven bestaan, omdat daarop maar heel weinig mensen begraven werden.

Als laatste (zie boven), het "Reglement op het losloopen van stieren, benevens het doen springen derzelve, op de publieke wegen in de gemeente Voorst"

Dit reglement sluit mooi aan bij het toenmalige agrarische leven.

Het behelst een reglement over:

Artikel 1: "Het is in het belang der openbare veiligheid verboden om stieren welke boven de twee jaren oud zijn in de weiden of op andere plaatsen te laten losloopen".

Aldus gearresteerd bij den gemeenteraad van Voorst, den 15 April 1855.

(geteekend) P. P. EVERTS, *Presid.*

Ter Ordonnantie.

(geteek.) J. DIJKHUIJSEN, *Secret.*

Wij maken het!

ontwerp / printwerk / belettering / websites

Engelenburgstraat 40 Twello

Tel. 0571-280747

www.breinreclame.nl

Kapsalon Koolman

Tel. 0571 - 271423 - Stationsstraat 1
7391 EG Twello

meer dan 225 jaar

DE TUINEN VAN
BOSCH
Natuurlijk!

Hoveniersbedrijf
Koppelstraat 42
7391 AK Twello
T 0571 27 04 73

info@detuinenvanbosch.nl

volg ons:

detuinenvanbosch.nl

BRASSERIE - RESTAURANT
SINCE 1916

KORDERIJNK

Altijd de juiste sfeer

Stationsstraat 31

7391 EH Twello

0571 271851

info@korderijnk.nl

www.korderijnk.nl

HORSTINK

KWALITEITSBOUWERS VAN HUIS UIT!

Waarmee kunnen wij u van dienst zijn?

De kwaliteitsbouwers
van Horstink maken het!

J.W. Frisostraat 15

7391 DJ Twello

Tel 0571 - 27 14 83

Fax 0571 - 27 10 36

info@horstink-twello.nl

Bouwend Nederland

www.kwaliteitsbouwers.nl

VORDERMAN TUINMEUBELN 3000 M2 TUINMEUBELSHOW

VORDERMAN TUINMEUBELN
Wijkseweg 7, 7396 BC Terwolde
(naast de molen) [T] 0571-292121
www.vordermantuinmeubelen.nl

C1000 BINNENDIJK

Duistervoordseweg 11

7391 CA Twello

Tel. 0571 - 28 78 20

smo.binnendijk.twello@c1000.nl

OPENINGSTIJDEN

MAANDAG T/M ZATERDAG

08.00 - 21.00 uur

De Groot

www.degrootzalen.nl

Avervoordseweg 2 De Vecht • Telefoon: (055) 223 12 61